

Fem förslag för en grön omstart

Storsatsningar på minusutsläpp, vätgas
och utbyggd kapacitet i elnäten

5 februari 2021

NÄRODLAD
POLITIK

Centerpartiet

Inledning

Det senaste årets främsta kännetecken har varit pandemins förödande konsekvenser, en global kris av historiska mått. Men pandemin har också visat att det går att mobilisera och samlas mot stora hot. Det går att ställa om, tänka nytt och agera. Vi har sett det på alla nivåer i vårt samhälle - lokalt, regionalt, nationellt och globalt. Allt för att bekämpa en osynlig fiende som skördat miljontals människoliv.

Med samma beslutsamhet som när vi nu möter hotet med en dödlig pandemi behöver vi möta klimatkrisen. Genom internationellt samarbete, tydliga mål och kraftfulla åtgärder för en grön omställning Vi ska konkretisera och ge de verktyg som behövs för att globala och nationella målsättningar ska genomsyras hela vårt samhälle, på alla nivåer. Fortsätta inspireras och skapa förutsättningar för de många lokala initiativ som finns i vårt land.

Med en ny president i Vita Huset inges åter hopp för det globala klimatarbetet. Parisavtalet lever. Under det gångna året har vi också sett till att stärka EU:s utsläppsminskningsmål till 2030. Insatser har gjorts på nationell så väl som lokal nivå för att minska klimatpåverkan. Den lokala nivån har drivit på i arbetet med Agenda 2030 och Glokala Sverige. Bland annat har Storuman tagit initiativ för koldioxideffektivt resande. Liksom Värnamo, som har världens första stadsbusstrafiknät med enbart klimatsmarta fordon. Nya mål och ny lagstiftning tillsammans med många miljarder i investeringar har varit viktiga delar i att styra om ekonomin mot ett hållbart samhälle med en grön tillväxt. Men vi ser samtidigt att detta inte räcker.

Trots åtgärder så minskar inte utsläppen i den takt som behövs för att nå Parisavtalets mål om maximal 1,5 graders uppvärmning. Det förutsätter en halvering av utsläppen mellan 2020 och 2030. Arbetet behöver därför ordentligt snäppas upp på alla fronter och på samtliga nivåer, för att den globala uppvärmningen ska bekämpas.

Samtidigt står världen inför en potentiell långvarig ekonomisk kris. Företag går i konkurs och människor förlorar sina arbeten. Utan ekonomisk tillväxt knakar vårt samhälle i fogarna, skapar klyftor och splittring. Så när nu världen står inför en omstart av ekonomin ska den göras genom en grön omställning med satsningar på grön teknik och innovationer, på hållbara företag och nya gröna jobb. Vi ska överbrygga den situation vi nu befinner oss till en situation som möjliggör innovationer och omställning till klimatneutralitet. Visa att klimatfrågan inte står i motsats till ekonomisk tillväxt. Att tillväxt också skapar de resurser som gör det möjligt att satsa på grön teknik och klimatsmarta innovationer. Klimatsmarta innovationer som också kan exporteras för minskade utsläpp i omvärlden. Visa att satsningar behöver göras på bred front, på alla nivåer. Från globala och nationella mål till tydliga konkreta åtgärder som möjliggör för det lokala företaget att satsa på grön teknik. Med rätt insatser kan Sverige gå i bräschen, visa vägen och bli ett klimatföredöme för resten av världen.

Centerpartiet föreslår följande fem åtgärder i arbetet med att nå klimatneutralitet:

- Sätt ett nationellt mål för minusutsläpp
- Gör koldioxidlagring möjligt i Sverige
- Inför ett bonussystem för minusutsläpp på EU-nivå
- Säkra kapaciteten och säkerställ leveranssäkerheten i elsystemet
- Bredda industriklivet till en riktad vätgassatsning

Minusutsläpp – en förutsättning för klimatneutralitet

Utsläppen minskar inte i tillräckligt snabb takt och de föroreningar som redan släppts ut stannar kvar i atmosfären. Därför behöver vi också ta bort utsläpp – och generera så kallade negativa utsläpp, även kallat minusutsläpp. Genom olika tekniker går det att fånga in koldioxid från atmosfären och därmed minska den globala uppvärmningen och mildra klimatförändringarnas konsekvenser. Exempel på tekniker för minusutsläpp är bland annat biokol, metoder där koldioxiden fångas in direkt från luften och koldioxidinlagring från biobaserade källor (bio-CCS). Det sistnämnda innebär förenklat att koldioxid som uppstår vid förbränning av biobränsle avskiljs för att sedan lagras. FN:s klimatpanel IPCC bekräftar att det globalt kommer att krävas minusutsläpp för att begränsa den globala uppvärmningen till maximalt 1,5 grader.

Sverige är och ska vara ett föregångsland på klimatområdet. Det gäller även utvecklingen av att kommersialisera negativa utsläpp i stor skala. För att lyckas med detta, och för att minusutsläpp ska kunna spela en betydande roll på vägen mot netto-nollutsläpp år 2045, behöver genomförande av tekniken påbörjas och skalas upp i närtid. En del aktörer har redan inlett pilotförsök med tekniken med minusutsläpp. Stockholm Exergi har exempelvis med stöd från Energimyndigheten initierat en forskningsanläggning vid Värtan som invigdes 2019. Ett annat exempel från Sjuhärad skapar världens första certifieringar för kolsänksrätter med biokol. Sverige har goda förutsättningar för minusutsläpp eftersom vi använder en stor andel biobaserade källor i form av skogs- och jordbruksprodukter. Givet detta bör Sverige utveckla de politiska styrmedel som krävs såväl som tekniken, något vi sedan kan exportera till andra länder.

Centerpartiet har inom ramen för budgetsamarbetet varit med och tagit beslut om viktiga första steg i arbetet med att skapa förutsättningar för minusutsläpp i Sverige, men mer behöver göras för att skapa storskalighet och långsiktiga förutsättningar för tekniken. Centerpartiet har länge drivit frågan om minusutsläpp, men presenterar nu ytterligare förslag för att påskynda genomförandet.

1. Sätt ett nationellt mål för minusutsläpp

Vi vill se ett nationellt mål för minusutsläpp. Det ska i första hand vara kvantitativt och utgå från Sveriges nationella klimatmål. Syftet ska vara att säkerställa måluppfyllelse av netto-noll utsläpp i Sverige år 2045. Vi anser att det är viktigt att i första hand minska

utsläppen i samtliga sektorer, och förebygga nya utsläpp men minusutsläpp behövs som ett komplement för att vi ska nå klimatneutralitet. Målet för minusutsläpp ska också vägleda storleken på offentliga satsningar på tekniken, till dess att andra styrmedel finns på plats. Ett nationellt mål säkrar långsiktigheten i politiken och minskar risken för de aktörer som vill satsa på tekniken. Eftersom det är svårt att förutse takten i omställningen bör det nationella målet för minusutsläpp delas in i delmål med kontrollstationer.

2. Gör koldioxidlagring möjligt i Sverige

Idag behöver lagring av koldioxid ske i bland annat Norge. I Sverige finns för närvarande inga platser idag där permanent lagring av koldioxid är godkända. Centerpartiet vill därför att Sveriges Geologiska Undersökning ska inleda arbetet med att undersöka förutsättningarna för koldioxidlagring i Sverige. Vi menar att Sverige på sikt bör ta ansvar och lagra de koldioxidutsläpp som avskiljs i Sverige här i vårt land. I den klimatpolitiska vägvalsutredningen listas nio platser i Sverige för potentiell koldioxidlagring. Det uppskattas till exempel att över tio miljoner ton koldioxid per år skulle kunna lagras under bland annat Östersjöns botten.

3. Inför ett bonussystem för minusutsläpp på EU-nivå

Utvecklingen och tillämpningen av tekniken för minusutsläpp går alltför långsamt, också i ett europeiskt perspektiv. I Sverige har vi tagit tydliga steg framåt, men Centerpartiet föreslår idag att styrmedel ska tas fram även på EU-nivå. Vi anser att de som skapar minusutsläpp också ska tjäna på det, i paritet med den samhällsnytta som genereras. Det innebär att ekonomiskt stöd ska kunna ges till minusutsläpps-tekniken inom ramen för nuvarande system med handeln med utsläppsätter. Centerpartiet kommer att vara drivande för att ett sådant bonussystem ska inkluderas inom ramen för den kommande översynen av systemet med handel med utsläppsätter.

Vätgas – en viktig pusselbit i vårt framtida energisystem

I Sverige har vi ambitiösa klimatmål. Vi ska vara världens första fossilfria välfärdsland år 2045 och ha ett helt förnybart elsystem år 2040. Samtidigt visar statistiken att målen kommer att bli svåra att nå utan fortsatta politiska reformer och satsningar på innovationer som kan göra oss oberoende av fossila källor. Sverige har fantastiska naturresurser, tekniskt kunnande och gröna innovationer i världsklass. Med rätt styrmedel kan vi påskynda omställningen till ett fossilfritt samhälle. Det politiska ledarskapet måste peka ut riktning, planera för framtida behov och tillgängliggöra storskaliga gröna investeringar som långsiktigt också stärker Sveriges konkurrenskraft.

Energisektorn står för den största andelen utsläpp globalt. Därför utgår också omställningen ofta från energisektorn. Sveriges elproduktion släpper enbart ut väldigt lite klimatpåverkande utsläpp. Elproduktionen i Sverige utgörs dessutom till mer än hälften av förnybar energi. Idag pekar den politiska debatten inte sällan på bristande

energi eller effekt, särskilt med hänvisning till det väntade ökade elenergibehovet som följer av såväl befolkningstillväxt, den pågående elektrifieringen liksom ökande elintensiva industrier. Samtidigt skapar teknikutveckling möjligheter att ta till vara på energi när vinden blåser eller när solens stålar genererar mer energi än vad som efterfrågas.

Med drastiskt sjunkande produktionskostnader för grön el är det inte energin som sätter begränsningarna framöver. Det skapar istället fantastiska möjligheter att fortsätta utveckla vårt i princip utsläppsfria energisystem där energiresurser tas till vara för att skapa tillväxt och minska utsläppen. Jordens resurser i form av vind och sol skulle med råde kunna täcka vårt energibehov, om vi lär oss ta till vara på den. Sverige har den stora fördelen att kunna öka vår elproduktion radikalt och samtidigt skapa helt nya värdekedjor, om politiken visar den riktningen.

En viktig pusselbit i ett sådant framtida system, där stora satsningar pågår såväl i enskilda länder som i EU, är vätgas och vätgasteknologi. Vätgas är en energibärare med många tillämpningsområden eftersom den går att lagra, transportera och tillhandahåller energi. Framförallt är den i sammanhanget en möjliggörare av ett helt förnybart energisystem, eftersom vätgas gör det möjligt att integrera stora mängder förnybar elproduktion på ett kostnadseffektivt sätt genom energilagring, systembalansering liksom att minska kapacitetsutmaningarna och sårbarheten i elsystemet. Vätgas kan också användas i industriprocesser för att ersätta fossila insatsvaror.

Sverige måste bättre ta till vara sin förmåga att producera stora mängder förnybar el till låga priser. Vi bör säkerställa att vi har god försörjningstrygghet i hela landet genom att ta tillvara på de tillfällen då efterfrågan på el i samhället är låg, men när våra väderberoende källor ändå genererar energi. Genom att lagra förnybar el vid när det finns ett överskott kan den i ett nästa steg användas för att ersätta fossil energi inom industrin eller i våra tunga transporter. Områden där det annars kan vara svårt att minska fossilberoendet på ett kostnadseffektivt sätt.

Vätgas har möjlighet att rita om landskapet för hur vi framställer och använder energi på ett klimatsmart sätt. Men för att vätgas ska kunna bli en integrerad del i hur vi når klimatmålen behövs en plan och verkningfulla åtgärder för Sverige. För att skynda på tekniksprånget behöver vi planera för en ökad utbyggnad av förnybar el, men också utvidga det befintliga industriklivet genom en särskild satsning på vätgasinvesteringar. För en snabbare omställning ser Centerpartiet att följande delar behöver vara på plats.

4. Säkra kapaciteten och säkerställ leveranssäkerheten i elsystemet

Sverige har länge haft en stabil efterfrågan på elenergi, men med den pågående omställning väntas elenergibehovet öka kraftigt. Centerpartiet anser därför att det är viktigt att planera för en ökad efterfrågan. Vi vill att det tas fram ett planeringsmål för att elsystemet år 2040 ska kunna inrymma minst 200TWh utan kapacitetsproblem. För närvarande har vi på årsbasis ett överskott av elenergi som exporteras, men inom landet har vi problem att få den stora mängd el som produceras i norr till söder, där de flesta av användarna finns. Överföringsförmågan i våra nät är inte tillräcklig och elen når inte

dit den behövs. Att det finns tillräckligt med elenergi när den behövs, där den behövs, är en förutsättning för både näringslivet och den gröna omställningen. Vi behöver därför öka våra investeringar i elnäten. Centerpartiet vill därför ge Svenska Kraftnät i uppdrag att ansvara för den långsiktiga leveranssäkerheten i elsystemet.

5. Bredda industriklivet till en riktad vätgassatsning

För att grön vätgas ska bli kostnadseffektiv behövs ökad användning, låga elpriser i kombination med minskade kostnader för komponenter. Liksom flera andra gröna tekniker som en gång introducerats, såsom solceller, beräknas inte heller vätgasen i dagsläget kunna konkurrera på marknadsvillkor. Den är helt enkelt för dyr. Därtill är det ett problem att vätgasen inte lämpar sig för hur stöden är formulerade. Nuvarande stöd riktar sig till mer konventionella tekniker med ett specifikt syfte, såsom batterier, medan vätgasen, som kan användas till många olika saker, har svårt att inrätta sig i ett specifikt fack. Stödpolitik kommer därmed att behövas både i form av resurser och riktad politik. Därför vill Centerpartiet bredda industriklivet till en riktad vätgassatsning.